

भूजलप्रयोक्तृषु भारतं विश्वे प्रथमस्थाने विराजते- जलशक्तिराज्य मन्त्रीराजभूषणचौधरी

हिमसंस्कृतवार्ताः - प्रवीण कुमारः। जलशक्तिराज्यमन्त्रीराजभूषणचौधरी इत्यनेन उक्तं यत् भूजलस्य उपयोगे भारतं विश्वे प्रथमस्थाने अस्ति। राज्यसभायाः उत्तरे सः अवदत् यत् भारतस्य जनसंख्या कुलविश्वजनसंख्यायाः १७ प्रतिशतं अस्ति तथा च पेयजलस्य आवश्यकतां पूरयितुं विश्वस्य विशुद्धजलस्य भाण्डारणम् प्रायशः ४ प्रतिशतं एव देशे अस्ति।

सर्वोच्चन्यायालयः पटना उच्च न्यायालयस्य पारितादेशम् अवरोधुम् स्वीकृतिम् नायच्छत् सर्वोच्चन्यायालयः बिहारे आजीविका-प्रवेशयोः पञ्चषष्टि-प्रतिशन्मितं जात्याधारितम् आरक्षणम् विरुध्य निषेधाज्ञां प्रवर्तितुं पटना उच्च न्यायालयस्य पारितादेशम् अवरोधुम् स्वीकृतिम् नायच्छत्। न्यायालयेन बिहार-सर्वकारस्य न्यायालये प्रतिष्ठापितां प्रार्थनां च अधिकृत्य सूचनादेशः अपि प्रकाशितः अस्ति। अवधेयं यत् विगते मासे पटना-उच्च-न्यायालयेन वञ्चित-वर्गाणां, अनुसूचित जाति-जनजाति-वर्गाणां च कृते प्राशासनिकसेवासु राज्यस्य उच्च-शिक्षण-संस्थानेषु च प्रवेशाय आरक्षणम् पञ्चाशत्-प्रतिशन्मिततो सम्बर्ध् पञ्चषष्टि-प्रतिशन्मितं कर्तुं बिहार-सर्वकारस्य अधिसूचना निरस्तीकृता आसीत्।

सीबीआई द्वारा अरविन्दकेजरीवालं विरुध्य राउज्- एवेन्यू इति न्यायालये आरोपपत्रं प्रस्तुतम्

केन्द्रीयान्वेषणाभिकरणेन दिल्लीयाः मुख्यमन्त्रिणम् अरविन्दकेजरीवालं विरुध्य राउज्- एवेन्यू इति न्यायालये आरोपपत्रं प्रस्तुतम्। केजरीवालः यो हि आम आदमी-पाटीति दलस्य राष्ट्रियसंयोजकोऽपि अस्ति, सः जूनमासस्य षड्विंशे दिनांके केन्द्रीयान्वेषणाभिकरणेन तिहाड़कारागारात् निगडितोऽस्ति। यत्र सः धनशोधनप्रकरणान्तर्गतं प्रवर्तननिदेशालयेन निगृहितः आसीत्।

श्रीजयशंकरः 'क्वाड्' इति समूहान्तर्गतानां विदेशमन्त्रिणां सम्मेलने भागं ग्रहीतवान्

विदेशमन्त्रिणा जयशंकरेण प्रोक्तं यत् समयोऽयं संघर्षपूर्णोऽस्ति, स्थिरतायां, सुरक्षायां, प्रगतौ सम्पन्नतायां वा भवतु अन्ताराष्ट्रियैः विश्वस्तमित्रैः सहयोगोऽपेक्षते; तदर्थं 'क्वाड्' इति अन्यतमः समकालीनः उदाहरणभूतोऽस्ति। श्रीजयशंकरः 'क्वाड्' इति समूहान्तर्गतानां विदेशमन्त्रिणां सम्मेलनानन्तरं

वार्ताहरैः सह सम्भाषयन् टोक्यो-नगरे उक्तवान् यत् एतत् सन्तोषप्रदम् अस्ति, यत् कियता गाम्भीर्येण, व्यवस्थिततया च क्वाड् इत्यनेन विदेशनीतयः अन्तर्निहिताः सन्तीति। तेनोक्तम् यत् अद्यतनीयम् उपवेशनम् दिनिर्देशनदृष्ट्या महदुपकारकं वर्तते। श्रीजयशंकरः अवोचत् यत् विश्वसनीयायाः दूरसंचार-प्रौद्योगिक्याः कार्याचरणम् अन्तःसागरीय सम्पर्कतन्त्रविस्तारश्च आपदुद्धारय, जलवायुकार्येभ्यः, आधारभूतसंरचनाभ्यः क्षमताभिवर्धनपूर्वकं प्रशिक्षणाय, आतंकवादस्य प्रतिकाराय च सहायकभूतोऽस्ति। डॉ. सुब्रह्मण्यम् जयशंकरः टोक्यो-नगरे क्वाड् इत्यस्य विदेशमन्त्रिणां सम्मेलने स्वसमकक्षैः अमेरिका-ऑस्ट्रेलिया-जापानस्य च विदेशमन्त्रिभिः समम् आसीत्।

देशे वित्तोपार्जनस्य वृत्तेः च विविधावसराः सन्ति - श्रमाजीविका- मंत्री डॉ मनसुख मांडविया

श्रमाजीविका-मंत्री डॉ मनसुख मांडविया अकथयत् यत् देशे वित्तोपार्जनस्य वृत्तेः च विविधावसराः सन्ति सहैव वर्तमानसर्वकारस्य नीतिगत-हस्तक्षेपेण एव देशे वृत्तिरहितानां प्रतिशतम् अपचित्य त्रि-दशमलव-द्वि-प्रतिशन्मितम् अभवत्। लोकसभायां प्रश्नकालावधौ पूरक-प्रश्नानाम् उत्तराणि यच्छता तेन आशा प्रकटिता अस्ति यत् आगामिवर्षेषु वृत्तिरहितानां प्रतिशतता त्रि-प्रतिशन्मिततो न्यूना भविष्यति। वित्तसंकल्पनाप्रपत्रं प्रशंसयन् डॉ मांडविया अकथयत् यत् प्रधानमन्त्रिणः वित्तानुदानेन पंचवर्षाणाम् अवधौ चतुष्कोटि-युवानः वृत्तिकौशलयोः अवसरान् प्राप्स्यन्ति।

सः प्रोक्तवान् यत् एतल्लक्ष्यं प्राप्तुं द्वि-लक्ष-कोटिरुप्यकाणि व्ययीकरिष्यन्ते। डॉ. मांडविया अकथयत् विगतेषु केषुचित् वर्षेषु श्रम-बल-योगदानमितौ श्रमिकजनसंख्यायाः अनुपाते च वृद्धिः संजाता अस्ति। सः प्रोक्तवान् यत् श्रम-बल-योगदानं चतुश्चत्वारिंशत्प्रतिशन्मितं, श्रमिक-जनसंख्यायाः अनुपातश्च चत्वारिंशत्प्रतिशन्मितं अभवताम्। सः इदमपि प्रोक्तवान् यत् विगते एकस्मिन् दशके ग्रामीण-क्षेत्रेषु व्यावसराः सम्बर्धिताः समिति।

दिल्ली आरक्षिबलेन प्रशासनिकसेवासन्नद्धता क्षेत्रे जलाप्लावनात् मृतछात्रत्रयस्य प्रकरणे पञ्चजनाः निगडिताः

दिल्ली आरक्षिबलेन प्रशासनिकसेवासन्नद्धताक्षेत्रे जलाप्लावनात् मृतछात्रत्रयस्य प्रकरणे इतोऽपि पञ्चजनाः निगडिताः सन्ति। संस्थायाः स्वामी, अन्तःभूस्थितस्य भवनस्य द्वारघातकादीन् समेत्य सप्त-जनाः निगडिताः सन्ति। दिल्ली आरक्षिबलेन च प्रोक्तं यत् दोषिणः कठोरन्यायाचरणेन प्रतिदण्डिष्यन्ते इति। मध्यदेहल्ल्याः उपारक्षिनिदेशकेन एम्. हर्षवर्धनेन प्रोक्तमस्ति यत् अनेन प्रकरणेन सम्बद्धाः सर्वेऽपिजनाः पर्यवेक्षणमार्गेण

निस्सारयिष्यन्ते, सर्वविधदृष्ट्या च प्रकरणस्य

निरीक्षणं पर्यवेक्षणञ्च भविष्यतीति। तेन एतदपि उक्तं यत् अन्तर्भूमियसदने व्यावसायिक-कार्याचरणस्य न कोऽपि अधिकारादेशः स्वामिनः पार्श्वे आसीदिति। आरक्षिबलेन प्रोक्तं यत् अत्र नगरनिगमस्य अपि काचित् भूमिका अस्ति, नास्ति वेति निरीक्षिष्यते। साम्प्रतं यावत् त्रयोदश-शिक्षणसंस्थाः राजेन्द्रनगरक्षेत्रे नगरनिगमदिल्ली इत्यनेन पूर्णतः पिहिताः सन्ति।

सुभाषितम्

श्रियः प्रसूते विपदः रुणद्धि,
यशांसि दुग्धे मलिनं प्रमार्ष्टि।
संस्कार सौधेन परं पुनीते,
शुद्धा हि बुद्धिः किल कामधेनुः॥
भावार्थः- शुद्ध बुद्धि निश्चय ही कामधेनु जैसी है क्योंकि वह धन-धान्य पैदा करती है; आने वाली विपत्तियों से बचाती है, यश और कीर्ति रूपी दूध से मलिनता को धो डालती है; और दूसरों को अपने पवित्र संस्कारों से पवित्र करती है। इस तरह विद्या सभी गुणों से परिपूर्ण है।

प्रतीकसाठचे मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

निकोलस मादुरो- राष्ट्रपतिनिर्वाचनम्

वेनेजुएलायां निकोलस मादुरो तृतीयवारं राष्ट्रपति-निर्वाचने विजयमध्यगच्छत्। निर्वाचन-परिषदः प्रमुखः एल्विस-एमोरोसो अकथयत् यत् गणितेषु अशीतिप्रतिशन्मितेषु मतेषु राष्ट्रपतिः मादुरो एकपंचाशत्प्रतिशन्मितानि प्राप्य विजयं प्राप्नोत्।

सर्वोच्चन्यायालयः स्वस्य पञ्चसप्ततिवर्षपूर्तावधौ विशेषलोक- न्यायालय सप्ताहम् आयोजयति

सर्वोच्चन्यायालयः स्वस्य पञ्चसप्ततिवर्षपूर्तावधौ संस्मारकत्वेन गतदिनादारभ्य विशेषलोक-न्यायालयसप्ताहम् आयोजयति। आकाशवाण्या सह अनन्यतया सम्भाषयन् न्यायाधीशः के.वी. विश्वनाथन् उक्तवान् यत् अस्योपक्रमस्य उद्देश्यं सर्वोच्चन्यायालये लम्बितप्रकरणानामुपरि दृष्टिपातो वर्तते। सः प्रकरणपञ्जीकर्तृभ्यः लोक-न्यायालयस्य अथवा जनन्यायालयस्य लाभग्रहणाय प्रोत्साहयति स्म। सः उपक्रममिमं स्वेच्छया, सौहार्दपूर्णतया च विवादनिराकरणस्य मञ्चः अस्तीति वर्णितवान्। न्यायमूर्तिः विश्वनाथनः इत्यपि अवदत् यत् लोक-न्यायालयाः तादृशाः साधनभूताः सन्ति यत्र न्यायस्य प्राप्तिः कुशलतया अल्पव्ययेन च भवितुं शक्नोतीति।

हिमाचलसर्वकारः-वननिगमे भविष्यति १०० वनवीराणां नियुक्तिः, सर्वेभ्यः कर्मचारिभ्यः महार्घतावृत्तेः एकांशं प्रदास्यते

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः सोमवासरे हिमाचलप्रदेश-राज्यवन-विकासनिगमस्य २१४ तमस्य निदेशकमण्डलस्य गोष्ठियाः अध्यक्षताम् अकरोत्। निगमस्य आगारे स्थापितानां काष्ठानां निष्कासनप्रक्रियायाः त्वरिततायै आवश्यकानि पदानि स्वीकुर्वन्तु, येन तस्य नाशात् उद्धारः भवति इति सः अधिकारिभ्यः निर्देशं दत्तवान् वनसंरक्षणविधाधस्य (FCA) प्रथमचरणस्य अनुमोदनानन्तरं सः रेखीयपरियोजनानां व्याप्तेः अन्तः पतन्तः वृक्षान् छेदयितुं विभागीयवनाधिकारिणः (DFO) सहितं निगमस्य अधिकारिभ्यः अधिकारान् प्रत्याययितुं सम्भवनायाः अन्वेषणं कर्तुं पृष्ठवान्, यथा प्रक्रियायां अनावश्यकं कार्यं भवति।

मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यवनविकासनिगमः

एफसीए-अनुमोदनानन्तरं प्रथमवारं ब्यास्-नद्याः खननकार्यं आरभेत। सः निगमं दोषी अनुबन्धकान् कृष्णसूचीं कृत्वा तेषां विरुद्धं प्रतिस्वीकृतिकार्याणि आरभ्य भविष्ये निविदासु भागं ग्रहीतुं प्रतिबन्धं कर्तुं निर्देशं दत्तवान्। निगमस्य प्रयत्नस्य प्रशंसाम् कुर्वन् सः अवदत् यत् निगमेन २०२१-२२ वित्तीयवर्षे २.१७ कोटिरूप्यकाणि, २०२२-२३ वित्तीयवर्षे ८ कोटिरूप्यकाणि, २०२३-२४ वित्तीयवर्षे १०.०४ कोटिरूप्यकाणि च लाभांशेन प्राप्तानि। वननिगमस्य कर्मचारिणां अभावं दूरीकर्तुं १०० वनवीराणां नियुक्तिः भविष्यति इति सः अवदत्। वननिगमं स्वावलम्बनं लाभप्रदं च कर्तुं राज्यसर्वकारः सर्वं सम्भवं समर्थनं करिष्यति इति आश्वासनं दत्तवान्। निदेशकमण्डलेन निगमस्य कर्मचारिभ्यः २०२२-२३ यावत् अतिरिक्तलाभान् प्रदातुं अनुमोदनं कृतम्, येन २२७ कर्मचारिणः लाभं प्राप्नुयुः। सभायां निगमस्य दैनिकवेतनप्राप्तानाम् दैनिकवेतनं ४०० रूप्यकाणि यावत् वर्धयितुं अपि निर्णयः कृतः। एतदतिरिक्तं निगमस्य सर्वेभ्यः कर्मचारिभ्यः २०२४ तमस्य वर्षस्य एप्रिल-मासस्य प्रथमदिनात् आरभ्य चतुःप्रतिशत-महार्घवृत्तेः अपरांशं विमोचयितुं, वर्षद्वयस्य अनुबन्ध-कार्यकालं सम्पन्नानां ८० कर्मचारिणां नियमितीकरणस्य च निर्णयः कृतः। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् गतवर्षे मानसूनस्य प्रकोपस्य कारणेन शिमलानगरे ६१८ वृक्षाः क्षतिग्रस्ताः अभवन्, तेषां काष्ठविक्रयेण २.५० कोटिरूप्यकाणां लाभः प्राप्तः।

अखिलभारतीय-आयुर्विज्ञानसंस्थाने बिलासपुरे प्रथमवारं स्कन्ध-प्रतिस्थापनस्य सफला शल्यक्रिया

हिमसंस्कृतवार्ता: - बिलासपुरम्। बिलासपुरस्य अखिलभारतीय-चिकित्साविज्ञान-संस्थाने स्कन्धप्रतिस्थापनस्य शल्यक्रियायाः सुविधा आरब्धा अस्ति। अस्थिरोगविभागेन सोमवासरे प्रथमा शल्यक्रिया कृता। ये रोगिणः तीव्रस्कन्धसन्धिगठिया, अपरत रोटेटर कफ इत्यादिभिः पीडिताः सन्ति तेषां कृते एषा शल्यक्रिया शुभसमाचारः अस्ति। एषा सफला शल्यक्रिया डॉ. रणजीतचौधरी इत्यस्य नेतृत्वे विशेषज्ञदलेन कृता। शल्यचिकित्सकदले उपस्थितः डॉ. रमेशकुमारः शल्यक्रियायाः सफलतायाः विषये अवदत् यत् स्कन्धप्रतिस्थापनस्य शल्यक्रिया अस्माकं अस्थिरोगसेवासु महत्वपूर्णं सोपानम् अस्ति। डॉ. देवेन्द्र कसोट्या उक्तवान् यत् अस्माकं उद्देश्यं उत्तमां चिकित्सासेवा प्रदातुं वर्तते।

शल्यक्रियादले उपस्थिताः विशेषज्ञाः

डॉ. रणजीतचौधरी (सहायक-आचार्यः), डॉ. रमेशकुमारः (सहायक-आचार्यः), डॉ. देवेन्द्रः कसोट्या (सहायक-आचार्यः), डॉ. सुखमीन, डॉ. अमृता शल्यक्रियाम् अकुर्वन्। अस्मिन् नर्सिंग-अधिकारी भजनलालस्य अपि भूमिका आसीत्।

"एम्स् बिलासपुरस्य कृते एषा महती उपलब्धिः अस्ति। स्कन्धप्रतिस्थापनस्य शल्यक्रियायाः आरम्भात् एव वयं स्वक्षमतानां विस्तारं कुर्मः। यथा, विविधान् अस्थिरोगान् समायोजयितुं शक्नोति। संस्थायाः प्रतिबद्धता अस्ति यत् रोगिणः उत्तमं चिकित्सां प्राप्नुयुः।"

- डॉ. रणजीत चौधरी, अस्थिविभागस्य शल्यक्रियादलस्य प्रमुखः

"एम्स बिलासपुरे प्रथमवारं स्कन्धप्रतिस्थापनस्य शल्यक्रिया कृता अस्ति। एतत् संस्थानस्य कृते गौरवस्य विषयः अस्ति। संस्थाने उत्तमस्वास्थ्यसेवानां कृते कार्यं क्रियते। भविष्ये अपि एतत् निरन्तरं भविष्यति।"

- डॉ. दिनेशकुमारः, चिकित्साधीक्षकः अखिलभारतीय-आयुर्विज्ञानसंस्थानम्, बिलासपुरम्।

HP News : हिमाचलस्य प्रत्येकस्मिन् मण्डले बेलीसेतुः, २४ होरासु मार्गाणां पुनर्स्थापनं भविष्यति, मलिनावशेषं दूरीकर्तुं यन्त्राणि नियोजितानि

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। हिमाचलप्रदेशे प्रचण्डवृष्ट्या शिमला-मण्डी-जनपदयोः अनेकस्थानेषु मार्गेषु भूस्खलनं भवति। गतवर्षस्य आपदातः पाठं गृहीत्वा लोकनिर्माणविभागेन अस्मिन् प्रावृट्कृतौ प्रत्येकं मण्डलस्य कृते बेलीसेतुः आवंटितः अस्ति। कुलम् १७ सेतुः क्रीताः सन्ति। मार्गाणां पुनर्स्थापनार्थं यन्त्रैः सह श्रमिकाः नियोजिताः सन्ति। राज्यसर्वकारेण विभागाय निर्देशः दत्तः यत् २४

मार्गे नियुक्तिं स्थातुं कथिताः सन्ति। लोकनिर्माणविभागस्य मुख्याभियंता नरेन्द्रपालजगोता अवदत् यत् मार्गाः बाधिताः न तिष्ठन्ति। समये यातायातस्य कृते मार्गाणां पुनर्स्थापनं क्रियते। लोकनिर्माणविभागस्य कार्यकर्तारः यन्त्रैः सह क्षेत्रे स्थिताः सन्ति। प्रतिदिनं प्रतिवेदनानि गृह्यन्ते। सेबप्रधानक्षेत्रे मार्गेषु पूर्णतया ध्यानं वर्तते।

CRI Kasauli : केन्द्रीयसंशोधनसंस्थाने वायरस-जीवाणुनां परीक्षणं भविष्यति

केन्द्रीयसंशोधनसंस्थाने शीघ्रमेव जैवसुरक्षा-त्रिस्तरीया प्रयोगशाला स्थापिता भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - सोलनम्।

केन्द्रीयसंशोधनसंस्थाने (CRI) शीघ्रमेव जैवसुरक्षास्तरत्रयस्य (BSL-III) प्रयोगशालायाः स्थापना भविष्यति। अवधेयं वर्तते यत् अद्यावधि दिल्ली-नगरे अन्यासु वा प्रयोगशालासु कस्यापि वायरसस्य जीवाणोः च परीक्षणं भवति, तदनन्तरं औषधविषये संशोधनं आरभ्यते। परन्तु अधुना केन्द्रीयसंशोधनसंस्थायां बीएसएल-३ प्रयोगशालायाः स्थापनायाः अनन्तरं भविष्ये आगच्छन्तः संकटापन्नविषाणुः अपि ज्ञातुं शक्नोति। अस्यां प्रयोगशालायां जीवितविषाणुजीवाणुसंशोधनं सुलभं भविष्यति तथा च वैज्ञानिकानां संशोधनार्थं आधुनिकसुविधाः भविष्यन्ति। एतदतिरिक्तं कतिपयेषु होरासु नूतनाः विषाणुजीवाणुः अपि ज्ञास्यन्ति, तेषां निवारणस्य चिकित्सायाश्च औषधानां निर्माणमपि सुकरं

भविष्यति। बायो सेफ्टी लेवल थ्री (BSL-Three) प्रयोगशालायां जीवितानि प्रतिरूपाणि सहजतया स्थापितानि भविष्यन्ति, तेषां विस्तरेण अपि परीक्षणं कर्तुं शक्यते इति कथ्यते। तस्मिन् एव काले तस्मिन् जायमानानि उत्परिवर्तनानि अपि ज्ञास्यन्ते।

उल्लेखनीयं यत् केन्द्रीयसंशोधनसंस्थाने कसौली देशे विदेशे च नूतनान् आयामान् स्थापयति। अस्याः प्रयोगशालायाः शिलान्यासः केन्द्रीयस्वास्थ्यमन्त्री डा. मनसुख मांडविया अकरोत्। केन्द्रसर्वकारेण, स्वास्थ्यसेवामहानिदेशालयेन च गतवर्षे अस्य प्रयोगशालायाः अनुमोदनं कृतम् आसीत्। तदनन्तरं कार्यं आरब्धम् अधुना एषा प्रयोगशाला शीघ्रमेव सज्जा भविष्यति। संस्थानस्य सहायकनिदेशकः एवं जनसंपर्क अधिकारी डॉ. यशवंतकुमारः अवदत् यत् बताया बीएसएल-थ्रीप्रयोगशाला संस्थाने।

शीघ्रमेव सज्जा भविष्यति, नूतनाः प्रयोगशालासुविधाः च शीघ्रमेव वैज्ञानिकानां कृते उपलभ्यन्ते। एषा राज्ये प्रथमा प्रयोगशाला भविष्यति, यस्मिन् कोरोना-विषाणुविषये संशोधनमपि कर्तुं शक्यते। प्रयोगशालायां आधुनिकयन्त्राणि स्थापितानि भविष्यन्ति। अस्मिन् शोधकार्यं सुलभतया सम्पन्नं भविष्यति।

होराभ्यन्तरे मार्गाणां पुनर्स्थापनं करणीयम्। विशेषतः सेबप्रधानक्षेत्रेषु मार्गेषु विशेषं ध्यानं दातुं सर्वकारेण कथितम् अस्ति। हिमाचले सेबस्य ऋतुः आरब्धा अस्ति। गतवर्षे हिमाचले प्राकृतिकविपदायाः कारणेन ३३ सेतवः पतिताः आसन्। लोकनिर्माणविभागस्य चतुर्षु क्षेत्रेषु अस्मिन् समयनियन्त्रणकक्षाः स्थापिताः सन्ति। एतेषु प्रतिदिनं मार्गनिरोधस्य, पुनर्स्थापनस्य च विवरणानां संग्रहः क्रियते। एतदतिरिक्तं वर्षाकारणात् लोकनिर्माणविभागस्य क्षतिविषये प्रतिवेदनं निर्मितं वर्तते। हिमाचलप्रदेशे मानसूनस्य कारणात् लोकनिर्माणविभागेन कर्मचारिणाम् अवकाशाः निरस्तीकृताः सन्ति। विशेषपरिस्थितौ एव कर्मचारिणः अवकाशं गन्तुं

शक्नुवन्ति। लोकनिर्माणविभागस्य चतुर्णां अञ्चलानां मुख्य-अभियन्तृन् अस्य क्षेत्रस्य भ्रमणं कर्तुं सर्वकारेण आह। मार्गसेतुनिरीक्षणानन्तरं राज्यसर्वकाराय प्रतिवेदनं प्रस्तूय अधिकारिभ्यः निर्देशः दत्तः अस्ति।

मलिनावशेषं दूरीकर्तुं ५०० यन्त्राणि नियोजितानि

मानसूनकारणात् यातायातस्य कृते मार्गाणां पुनर्स्थापनार्थं लोकनिर्माणविभागेन ५०० यन्त्राणि स्थापितानि सन्ति। एतेन सह लोकनिर्माणविभागस्य मुख्य-इञ्जिनीयराः कार्यपालक-इञ्जिनीयरतः कनिष्ठ-इञ्जिनीयरपर्यन्तं पर्यवेक्षकाः, पोक्लेन, डोजर, रोबोट, जेसीबी-सञ्चालकः, बेलदार इत्यादयः सर्वदा

संस्कृतविद्यास्थानानि- ८

हिमसंस्कृतवार्ता: श्री अभिजित् तोडकरः

१) ऋग्वेदसंहिता- ऋच्यते स्तूयते देवता अनया, इति ऋचशब्दस्य व्युत्पत्त्यनुसारं ऋग्वेदः देवतास्तुतिपरकमन्त्राणां समूहः वर्तते। यज्ञेषु होतृनामकः ऋत्विक् एतस्य मन्त्राणामुपयोगं करोतीत्यतः एषः होतृवेदः इत्यपि कथयन्ति। एतासां मन्त्राणां नाम ऋचाम् उपयोगः होतृनामकः पुरोहितः यज्ञे देवतावाहनार्थं करोति। चतुर्षु वेदेषु ऋग्वेदः प्राचीनतमः बृहत्तमः च। एकदेवतापरकाणां कतिपयानाम् ऋचां समूहः सूक्तम् इति उच्यते। बृहद्देवताग्रन्थे तु सम्पूर्णं ऋषिवाक्यं सूक्तमित्यभिधीयते। एवं सूक्तस्य वर्णनं कृतम्। ऋग्वेदसंहितायाः रचनायाः प्रकारद्वयं वर्तते-

अ) अष्टक- अध्याय- वर्ग- मन्त्रपद्धतिः।

आ) मण्डल- अनुवाक- सूक्त- मन्त्रपद्धतिः।

प्रथमवर्गीकरणानुसारं कतिपयमन्त्राणाम् एकः वर्गः, कतिपयवर्गाणामेकः अध्यायः, अष्ट अध्यायानाम् एकम् अष्टकं भवति। अनया पद्धत्या ऋग्वेदे अष्ट अष्टकेषु ६४ अध्यायाः २०२४ वर्गाः तथा च १०५८० मन्त्राः सन्ति। द्वितीयवर्गीकरणानुसारं कतिपयमन्त्राणामेकं सूक्तं, कतिपयसूक्तानामेकः अनुवाकः, कतिपयानुवाकानाम् एकं मण्डलं भवति। अनया रीत्या ऋग्वेदे १० मण्डलानि ८५ अनुवाकाः, १०२८ सूक्तानि तथा १०५८० मन्त्राः विद्यन्ते। समेत्य ऋग्वेदस्य अक्षराणां सङ्ख्या ४,३२,००० इति वदन्ति। अष्टमण्डले ४९ तः ५९ पर्यन्तम् ११ सूक्तानि वालखिल्यसूक्तानीति प्रसिद्धिः। वालखिल्यनामकाः अङ्गुष्ठप्रमाणाः तेजस्विनः षष्टिसहस्रसङ्ख्याः ऋषयः आसन्। तैः दृष्टानि एतानि सूक्तानि। पुनश्च कतिपयसूक्तानि खिलसूक्तानीति ज्ञायन्ते। खिलशब्दस्यार्थः परिशिष्टम् इति। एतानि सूक्तानि बहुधा अन्तिमस्य दशममण्डलस्य रचनायाः अनन्तरं ऋग्वेदे परिशिष्टवत् समावेशितानि सन्ति। एतेषां सङ्ख्या मोक्षमुल्लेखेण ३२ ऑफ्रेमहोदयेन २५ सातवलेकरमहोदयेन ३६ इति दर्शिता अस्ति। ११ वालखिल्येषु १ तः ८ सूक्तानि खिलानि। चिन्तामणिकाशीकरमहोदयेन ८६ खिलसूक्तानि पञ्चसु अध्यायेषु विभक्तानि सन्तीति उक्तम् अस्ति। सौपर्णसूक्तं, श्रीसूक्तं, रात्रिसूक्तं, शिवसङ्कल्पसूक्तं, संज्ञानसूक्तम् इतीमानि कानिचन प्रसिद्धानि खिलसूक्तानि वर्तन्ते।

Online संस्कृतशिक्षणम् आमुखपटलसमूहे जन्मदिवसोपलक्ष्ये आयोजितायाः संस्कृत-प्रश्नोत्तरी-प्रतियोगितायाः परिणामस्य घोषणा

हिमसंस्कृतवार्ता: डॉ. नरेन्द्र राणा।

Online संस्कृतशिक्षणम् आमुखपटलसमूहे उत्तरप्रदेशस्य आनन्दविष्णुः इत्यस्य तथा डा० दीप्तिविष्णुः इत्यस्याः 'पुत्रः आराध्य विष्णुः' इत्यस्य जन्मदिवसोपलक्ष्ये आयोजितायाः संस्कृत-प्रश्नोत्तरी-प्रतियोगितायाः परिणामस्य घोषणा जाता। गतदिवसे उत्तरप्रदेशस्य आनन्दविष्णुः इत्यस्य तथा डा० दीप्तिविष्णुः इत्यस्याः 'पुत्रः आराध्य विष्णुः' इत्यस्य जन्मदिवसोपलक्ष्ये जनसंचार-पुरस्कारं दास्यति।

फेसबुक-मध्ये एका-विशेषा-प्रतियोगितायाः आयोजनम् अभवत्। संस्कृत-प्रश्नोत्तरी प्रतियोगितायामस्याम् उत्तरप्रदेशात् प्रशांत बिपिन सिंधः प्रथम-स्थानं प्राप्तम्, द्वितीयं स्थानम् उत्तरप्रदेशात् डा० महिमा शुक्ला, तृतीय-स्थानं राजस्थानतः कवि-महावीर शर्मा "सरस", चतुर्थ-स्थानम् उत्तरप्रदेशात् डॉ.पंकज पाण्डेयः, पञ्च-स्थाने च ओडिशातः नम्रता दोरा वर्तते। प्रतियोगितायाः पुरस्कार-प्रायोजकः उत्तर प्रदेशात् डा० दीप्तिविष्णुः, आयोजकश्च गुजराततः राष्ट्रीय संस्कृत प्रचारकः जगदीश डाभी, उत्तराखंडात् संस्कृतरसास्वादः संस्थायाः संस्थापकः अमित ओली आसीत्। ध्यातव्यं वर्तते यद् Online संस्कृतशिक्षणम् द्वारा प्रतिरविवासरे ऑनलाइन संस्कृत-प्रश्नोत्तरी-प्रतियोगितायाः आयोजनं क्रियते। पुरस्कार-प्रायोजकः डा० दीप्तिविष्णुः सर्वेभ्योः विजेतृभ्योः पुरस्कारं दास्यति।

वृक्षारोपणार्थं बहुसंसाधनानां, सामूहिकप्रयत्नस्य च आवश्यकता- "विधायकः महन्तदिलीरावतः"

हिमसंस्कृतवार्ता:-कुलदीपमैन्दोला।

कण्वनगरीकोटद्वारे विश्वप्रकृतिसंरक्षणदिवसस्य अवसरे "ग्रीनपल्ससोसायटी, ग्रीन- आर्मी- देवभूमि- उत्तराखण्ड" तथा सिद्धबलीमन्दिरसमितिः इत्यादिभिः सहकारेण बीजगोलवितरण अभियानं प्रारब्धम्। ग्रीनपल्ससोसायटीद्वारा चालितस्य आराध्यस्य सीडबॉल इत्यस्य अभियानस्य अन्तर्गतं पर्वतीयक्षेत्रं गच्छन्तीनां सहस्रयात्रिकाणां कृते बीजबॉल वितरितम्। ग्रीनपल्ससोसायटी इत्यनेन चालितस्य आराध्यस्य "सीडबॉल" इत्यस्य अभियानस्य अन्तर्गतं पर्वतीयक्षेत्रं गच्छन्तीनां सहस्रयात्रिकाणां कृते बीजबॉल इति वितरितम्। लैसडौनविधानसभाक्षेत्रस्य विधायकेन दिलीपसिंहरावतेन अभियानस्य शुभारम्भः कृतः। सः बृहत्प्रमाणेन वृक्षारोपणार्थं बहुसंसाधनानां, सामूहिकप्रयत्नस्य च आवश्यकता भवति इति उक्तवान्। यत्र बीजकन्दुकद्वारा सीमितसम्पदां अतिविशालक्षेत्रे रोपणं कर्तुं शक्यते। क्षेत्रस्य जलवायोः अनुसारं बीजपेटिकासु बीजानां स्थापनं महत्त्वपूर्णम् इति उक्तवान्। सोसायटी इत्यनेन यथा बीजगोले खादिकः, अर्जुनः, अमृतफलं, बहेरा, बिल्व, रक्तचन्दनम् इत्यादीनां स्थानीयजातीनां बीजानां उपयोगः कृतः, तथैव भविष्ये क्षेत्रस्य कृते लाभप्रदं सिद्धं भविष्यति इति विधायकवर्यः उक्तवान्। श्रीसिद्धबलीमन्दिरसमितेः अध्यक्षः डॉ. जे पी ध्यानी अभियानस्य प्रशंसां कुर्वन् उक्तवान् यत् वर्तमानसमये पर्यावरण-संरक्षणाय एतादृशाभियानस्य बृहद् आवश्यकता वर्तते।

तैः अभियानं सफलं कर्तुं मन्दिरसमितिपक्षतः यथासम्भवं आश्वासनं दत्तम्। संस्थायाः अध्यक्षः प्रमोदकुमारबंसलः अवदत् यत् समाजः क्षेत्रस्य विद्यालयं गत्वा विद्यालयस्य बालकानां कृते अपि बीजगोलकं वितरति, येन बालकाः पर्यावरणस्य विषये जागरूकाः भवेयुः। रविवासरे आयोजिते अस्मिन् अभियाने पर्वतीयक्षेत्रं प्रति गच्छन्तीनां विविधवाहनानां सहस्राधिकानां यात्रिकाणां कृते ४००० तः अधिकानि बीजगोलानि वितरितानि। येषु क्षेत्रेषु वृक्षाणां संख्या न्यूना भवति तत्र एतानि बीजकन्दुकं क्षिप्तुं यात्रिकाः आग्रहं कृतवन्तः। अवसरेऽस्मिन् संस्थाध्यक्षः प्रमोद बंसल, डॉ. मोहन कुकरेती, दिग्विजयसिंहः, योगेश जोशी, प्रशांत कुकरेती सहैव मन्दिरसमितेः अनेकसदस्याः एवं ग्रीन-आर्मी-देवभूमेः अध्यक्षः शिवमनेगी एवं स्वयंसेवी अर्जुनरावतः चादयः जनाः उपस्थिताः आसन्।

पञ्जाबप्रदेशे संस्कृतभाषायाः प्रचारार्थं नाभानगरे संगोष्ठ्याः आयोजनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:-कुलदीपमैन्दोला।

नगरे संस्कृतभाषायाः प्रवर्धनार्थं जिलाध्यक्षस्य निगमस्वरूपवर्यस्य अध्यक्षतायां "दयानन्द-पब्लिक- विद्यालयः- पाण्डुसरनाभानगरम्" इत्यत्र संगोष्ठी आयोजिता। यत्र मुख्यवक्त्ररूपेण प्रांतीय सहमंत्री अजय आर्यः उपस्थितः आसीत्। सः संस्कृतभारत्याः उपक्रमविषये चर्चां कृतवान्। अस्यां संगोष्ठ्यां विभागसहसंयोजकः ओमन्दीप शर्मा महोदयः संस्कृतस्य आवश्यकताविषये भाषणं कृतवान्। जिलासम्पर्कप्रमुखः डॉ. रविदत्तः पटियालामण्डलेसंस्कृतभारत्याः प्रचलितगतिविधीनां विषये सम्बोधितवान्। संगोष्ठ्याः संचालनं जिलामन्त्रिणा गगनदीप पाठकेन कृतम्। अस्मिन् अवसरे नाभानगरात् संस्कृतप्रेमिणः भागं गृहीतवन्तः। नाभायां विविधाः संस्कृतक्रियाः करणीयाः विषयेऽस्मिन् चर्चा अभवत्।

अस्मिन् अवसरे दयानन्दपब्लिकविद्यालयस्य प्राचार्यः सुभाषभारद्वाजमहोदयः विद्यालये संस्कृतवार्ताला-पशिबिरस्य आयोजनस्य आश्वासनं दत्तवान्। तेन सह नाभानगरस्य संस्कृतभारतीसमूहस्य सदस्यानां घोषणा जिलाध्यक्षः निगमस्वरूपः इत्यनेन कृता। येषु जीवनशर्मा नगरसंयोजकः, मोहितशर्मा नगरसहसंयोजकः श्रीकांतशर्मा नगरसंपर्कप्रमुखः अनिलवर्यः नगरप्रशासनप्रमुखः इति एते दायित्वं प्राप्तवन्तः। जिलाध्यक्षः अवसरेऽस्मिन् पुनः सर्वेभ्यः हार्दिकशुभकामनां प्रदाय उक्तवान् यत् आशास्ति यत् भवद्भिः प्रयत्नेन नाभायां संस्कृतभाषा प्रफुल्लिता च भविष्यति। संगोष्ठ्यां डॉ. गगनदीप शर्मा, विनोदनवलकिशोरः जसप्रीत जोशी, संदीप शर्मा, पुष्पिन्द्र शर्मा, आशीष भट्टः, परवीनकुमारः, श्यामलालादयः संस्कृतप्रेमिनः संगोष्ठ्यां भागं गृहीतवन्तः।